



COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog prijevoda dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Agent of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier cette traduction a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

PRESUDA PÉLISSIER I SASSI PROTIV FRANCUSKE (Zahtjev br. 25444/94)

.....

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6., STAVKA 1. TE STAVKA 3. (a) I (b) KONVENCIJE U ODNOSU NA POŠTENOST POSTUPKA

42. Podnositelji zahtjeva su tvrdili kako je zbog činjenice da su osuđeni za kazneno djelo koje se razlikuje od onoga za koje su optuženi, kao i zbog toga što je protiv prvog podnositelja zahtjeva korišten dokument čija je dopuštenost osporavana, došlo do povrede članka 6., stavka 1. te stavka 3. (a) i (b) Konvencije čiji mjerodavni dio propisuje sljedeće:

"1. ... u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega, svatko ima pravo da ... sud pravično ... ispita njegov slučaj. ...

...

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

a) da u najkraćem roku bude obaviješten, potanko i na jeziku koji razumije, o prirodi i razlozima optužbe koja se podiže protiv njega;

b) da ima odgovarajuće vrijeme i mogućnost za pripremu svoje obrane;

..."

43. Vlada je osporila te tvrdnje. Komisija se složila s tvrdnjom koja se ticala osude za kazneno djelo različito od onog iz optužbe.

44. Prvi podnositelj zahtjeva prvo je prigovarao u vezi s upotrebom "lažne potvrde", isprave koja nije bila spomenuta u nalogu na temelju kojeg je protiv njega bilo pokrenuto suđenje pred Kaznenim sudom.

45. Sud primjećuje kako Konvencija ne propisuje pravila o dokazima kao takvim. On stoga ne može isključiti, kao načelno pitanje i u apstraktnom smislu, da dokazi pribavljeni kršenjem odredaba domaćeg prava mogu biti dopušteni. Ocjena dokaza koje su pribavili, te mjerodavnost svakog dokaza za koji stranka želi da bude izveden na nacionalnim je sudovima. Sud unatoč tome treba utvrditi je li postupak gledan u cjelini, uključujući i način uzimanja dokaza, bio pošten kako zahtijeva članak 6., stavak 1. (vidi presudu u predmetu *Mantovanelli protiv Francuske* od 18. ožujka 1997. godine, *Reports of Judgements and Decisions* 1997-II, str. 436-37, stavak 34.; te *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Schenk protiv Švicarske* od 12. srpnja 1988. godine, Serija A br. 140, str. 29, stavak 46.).

46. Poštenost postupka ocjenjuje se u odnosu na postupak u cjelini (vidi, *inter alia*, presude u sljedećim predmetima: *Delta protiv Francuske* od 19. prosinca 1990. godine, Serija A br. 191-A, str. 15, stavak 35.; *Imbrioscia protiv Švicarske* od 24. studenoga 1993. godine, Serija A br. 275, str. 13-14, stavak 38.; *Mialhe protiv Francuske* (br. 2.) od 26. rujna 1996. godine, *Reports* 1996-IV, str. 1338, stavak 43.).

47. U ovom predmetu Sud, na temelju svih dokaza koje posjeduje, nalazi kako isprava o kojoj je riječ i pozivanje Žalbenog suda u Aix-en-Provenceu na nju (vidi stavak 31. ove presude) nisu bili odlučni za donošenje odluke o krivnji ili o kazni g. Pélissiera. Dakle, činjenica da je isprava o kojoj je riječ prihvaćena kao dokaz nije narušila poštenost postupka. Stoga to što je Žalbeni sud koristio ispravu o kojoj je riječ nije za sobom povlačilo povredu članka 6., stavka 1. Konvencije.

Sud se sada vraća odluci Žalbenog suda u Aix-en-Provenceu o osudi podnositelja zahtjeva za drugo kazneno djelo.

48. Podnositelji zahtjeva nisu osporavali pravo francuskih sudova da donesu podrednu presudu, već samo način na koji je to pravo vršeno tijekom njihovog suđenja. U vezi s time naglasili su važnost protivničkog načela.

Donošenje podredne presude povlačilo je za sobom obvezu saslušati argumente, i to ne samo u pogledu činjenica, već i u pogledu toga je li takva presuda opravdana. Prava obrane mogla su se djelotvorno vršiti jedino ako je raspravni sud saslušao argumente o predloženoj podrednoj optužbi. Kako nisu bili u mogućnosti osporiti tu optužbu, jer o njoj nije bilo odlučivano do vijećanja, podnositelji zahtjeva nisu imali na raspolaganju odgovarajuće vrijeme i mogućnosti pripremiti svoju obranu. Utvrdili su kako je njihov položaj bio sličan onome koji su institucije Konvencije razmatrale u predmetu *Chichlian and Ekindjian protiv Francuske* (presuda od 28. studenoga 1989. godine, Serija A br. 162-B, mišljenje Komisije, str. 52, stavak 65.).

Podnositelji zahtjeva su naveli kako posebna narav pojma "sudioništvo u počinjenju kaznenog djela" u francuskom pravu znači da bi oni, u slučaju da su umjesto za glavno kazneno djelo bili optuženi za sudioništvo u počinjenju kaznenog djela zloporabe stečaja, tada trebali primijeniti novu strategiju obrane i iznijeti druge argumente. Što se tiče opsega u kojem su bili upoznati s time da bi podredna presuda mogla biti donesena, podnositelji zahtjeva su izjavili kako je istražni sudac, iako je bila istina da je sudioništvo u počinjenju kaznenog djela bilo spominjano u istražnoj fazi postupka, to sudioništvo naknadno namjerno prikazivao nevažnim, a Kazneni sud i Žalbeni sud su ga na ročištima zanemarili. Oni su odlučno tvrdili da im nisu dostavljeni dodatni podnesci koje je Chantiers Beneteau dostavio

Žalbenom sudu. O zahtjevu kojim se tražila njihova osuda za sudioništvo u počinjenju kaznenog djela saznali su tek kad je on bio podnijen - i to samo kao sporedna stvar - na kraju usmenih iskaza u ime te građanske stranke.

Podnositelji zahtjeva su obrazlagali kako je podredna optužba nužno promijenila "narav optužbe" protiv njih, jer razlika između zlouporabe stečaja i sudioništva u počinjenju kaznenog djela nije predstavljala, kako je navela Vlada, samo pitanje stupnja sudioništva (vidi stavak 50. ove presude).

Što se tiče informacija koje propisuje stavak 3. (a) članka 6. Konvencije, podnositelji zahtjeva su utvrdili kako su one trebale biti iscrpne i izravne, a pružiti su ih trebale sudske vlasti, a ne građanska stranka.

49. Komisija se u biti složila s tim argumentima.

50. Prema tvrdnji Vlade, podredne se presude mogu donositi, uz uvjet da nema pozivanja na nove činjenice, na temelju načela prema kojem raspravni sudovi sude *in rem*. Prema tom je načelu raspravni sud bio nadležan saslušati činjenice i nije bio vezan pravnom kvalifikacijom navedenom u pozivu ili optužnici. U ovom predmetu odluka Žalbenog suda u Aix-en-Provenceu da osudi za drugo zakonom propisano kazneno djelo nije izmijenila osnovu kaznene optužbe, već je samo predstavljala različitu ocjenu stupnja u kojem su podnositelji zahtjeva sudjelovali u počinjenju kaznenog djela zlouporabe stečaja.

Vlada je utvrdila kako pojam sudioništva u počinjenju kaznenog djela, unatoč tome što je u odnosu na njega potrebno dokazati tri konstitutivna elementa, u stvari nije autonoman i sudovi ga primjenjuju vrlo fleksibilno. To se posebno događa zbog poteškoća koje su se ponekad javljale u vezi s razlikovanjem čina sudioništva u počinjenju kaznenog djela od čina supočinjenja kaznenog djela. Formulacija prijašnjeg članka 60. Kaznenog zakonika koji je bio na snazi *tempore criminis* sadržavala je nedostatke koje su sudovi nastojali ispraviti kroz sudske tumačenje prema kojem je sudioništvo u počinjenju kaznenog djela u nekim prilikama bilo izjednačeno sa supočinjenjem kaznenog djela.

Shodno tome, sudioništvo u počinjenju kaznenog djela predstavljalo je element koji je bio sadržan u početnoj optužbi (vidi presudu u predmetu *De Salvador Torres protiv Španjolske* od 24. listopada 1996. godine, *Reports* 1996-V), posebno zbog toga što je kazneno djelo za koje su podnositelji zahtjeva bili osuđeni bilo među onima koja su spomenuta u nalogu na temelju kojeg su upućeni na suđenje pred Kaznenim sudom. Podredna presuda, koju su podnositelji zahtjeva mogli predvidjeti, nije iz temelja promijenila narav optužbe protiv njih i uključivala je samo revidiranu ocjenu stupnja njihovog sudioništva.

Vlada je obrazlagala kako se zahtjevi iz članka 6., stavka 3. (a) i (b) ne bi trebali primjenjivati previše formalno i primijetila je kako su podnositelji zahtjeva, nakon što im je poslije stupanja na snagu novog zakona 25. siječnja 1985. godine na teret stavljeno novo kazneno djelo, bili obaviješteni kako bi se moglo smatrati da su optuženi za sudioništvo u počinjenju kaznenog djela zlouporabe stečaja. Činjenica da ga istražni sudac nije spomenuo u nalogu za upućivanje na suđenje nije bila odlučna u svrhe članka 6., stavka 3. (a) Konvencije, jer je bio spomenut barem jednom tijekom postupka, a Kazneni sud i Žalbeni sud imali su nadležnost *in rem*. Nadalje, kako su dodatni podnesci građanske stranke, poduzeća Chantiers Beneteau, dostavljeni prije rješavanja o žalbi na Žalbenom sudu, podnositelji zahtjeva su se o njima mogli lako informirati. Osim toga, podnositeljima zahtjeva, koji su priznali kako je punomoćnik poduzeća Chantiers Beneteau tijekom svojih usmenih iskaza spomenuo pitanje sudioništva u počinjenju kaznenog djela, pomoć su pružaliiskusni odvjetnici.

51. Sud primjećuje kako odredbe stavka 3. (a) članka 6. ukazuju na potrebu da se posebna pozornost posveti obavješćivanju optuženika o "optužbi". Pojediniosti o kaznenom djelu imaju ključnu ulogu u kaznenom postupku jer se od trenutka njihove dostave osumnjičenik formalno obavještava o činjeničnoj i pravnoj osnovi optužaba podignutih protiv njega (vidi presudu u predmetu *Kamasinski protiv Austrije* od 19. prosinca 1989. godine, Serija A br. 168, str. 36-37, stavak 79.). Članak 6., stavak 3. (a) Konvencije optuženiku daje pravo biti obaviješten ne samo o razlozima optužbe, to jest činima koje je navodno počinio i na kojima se optužba temelji, već i o pravnoj kvalifikaciji tih čina. Te bi informacije, kako je Komisija s pravom izjavila, trebale biti iscrpne.

52. Opseg naprijed navedene odredbe mora se naročito ocijeniti u svjetlu općenitijeg prava na pošteno suđenje zajamčenog člankom 6., stavkom 1. Konvencije (vidi *mutatis mutandis* presude u sljedećim predmetima: *Deweer protiv Belgije* od 27. veljače 1980. godine, Serija A br. 35, str. 30-31, stavak 56.; *Artico protiv Italije* od 13. svibnja 1980. godine, Serija A br. 37, str. 15, stavak 32.; *Goddi protiv Italije* od 9. travnja 1984. godine, Serija A br. 76, str. 11, stavak 28.; te *Colozza protiv Italije* od 12. veljače 1985. godine, Serija A br. 89, str. 14, stavak 26.). Sud smatra kako je u kaznenim stvarima pružanje potpunih i iscrpnih informacija o optužbama protiv optuženika, a prema tome i o pravnoj kvalifikaciji koju bi sud mogao prihvatiti u toj stvari, bitan preduvjet kojim se osigurava da suđenje bude pošteno.

53. Članak 6., stavak 3. (a) ne nameće nikakav posebni formalni zahtjev u pogledu načina na koji optuženika treba obavijestiti o prirodi i razlozima optužbe protiv njega (vidi *mutatis mutandis* naprijed navedenu presudu u predmetu *Kamasinski*).

54. Konačno, što se tiče prigovora na temelju članka 6., stavka 3. (b) Konvencije, Sud smatra kako su podstavci (a) i (b) članka 6., stavka 3. povezani i kako se pravo optuženika biti obaviješten o prirodi i razlozima optužbe mora razmatrati u svjetlu optuženikovog prava na pripremu svoje obrane.

55. Sud prvo bilježi kako je jedina optužba navedena u nalogu od 27. lipnja 1990. godine na temelju koje je protiv podnositelja zahtjeva pokrenuto suđenje pred Kaznenim sudom bila optužba za zlouporabu stečaja (vidi stavak 26. ove presude). Iako se u dodatnim optužbama iznesenim 4. i 16. prosinca 1986. godine pozivalo i na odredbe o zlouporabi stečaja i na odredbe o sudjelovanju u počinjenju kaznenog djela zlouporabe stečaja (vidi stavak 22. ove presude) - a da pritom nisu spomenuti nikakvi točno određeni razlozi - Sud nalazi kako je istraga koju je vodio istražni sudac bila jasno ograničena na kazneno djelo zlouporabe stečaja. Nema ničega što bi ukazivalo na to da se optužba za kazneno djelo zlouporabe stečaja, na koju se punomoćnik koji je zastupao Chantiers Beneteau pozivao u dopisu istražnom sucu (vidi stavak 21. ove presude), uzimala kao istinska mogućnost tijekom istrage.

Argument iznesen pred Kazneni sud bio je ograničen na kazneno djelo zlouporabe stečaja (vidi stavak 28. ove presude). Formulacija odluke suda potvrđuje kako o pitanju "sudjelovanja u počinjenju kaznenog djela" tijekom suđenja nije raspravljano (ibid.).

U postupku vođenom po žalbi koju je javni tužitelj podnio Žalbenom sudu u Aix-en-Provenceu, pravosudne vlasti nisu podnositelje zahtjeva ni u jednoj njegovoj fazi toga postupka, ni u pozivu na ročište, a niti na ročištu (vidi stavak 30. ove presude), optužile za sudioništvo u počinjenju kaznenog djela zlouporabe stečaja. Doduše, Sud primjećuje kako je poduzeće Chantiers Beneteau 2. travnja 1992. godine, to jest prije ročišta na Žalbenom sudu, podnijelo dodatne podneske pisarnici, (vidi stavak 29. ove presude). Međutim, Vlada nije dostavila nikakve informacije kojima bi dokazala da su ti podnesci djelotvorno priopćeni podnositeljima zahtjeva ili njihovom punomoćniku kad su podnijeti pisarnici ili pak naknadno. Sud smatra kako sama činjenica da su dodatni podnesci građanske stranke bili

dostupni u pisarnici Žalbenog suda sama po sebi ne bi mogla biti dovoljna da se ispune zahtjevi iz stavka 3. (a) članka 6. Konvencije.

Podnositelji zahtjeva su priznali kako su čuli punomoćnika koji je zastupao poduzeće Chantiers Beneteau kako je, kao sporednu stvar, spomenuo mogućnost njihove osude za sudjelovanje u počinjenju kaznenog djela zlouporabe stečaja (vidi stavak 31. ove presude). Sud, međutim, primjećuje kako se ne čini da su se suci Žalbenog suda i javni tužitelj pozvali na tu mogućnost na ročištu, pa niti da su se očitovali o podnescima građanske stranke. U vezi s ovim pitanjem, Sud osobito nalazi kako su argumenti koje je poduzeće Chantiers Beneteau iznijelo u svojim glavnim podnescima u presudi Žalbenog suda u Aix-en-Provenceu spomenuti, dok dodatni podnesci te stranke (vidi stavak 31. ove presude) to nisu.

56. Uzimajući u obzir te čimbenike, Sud nalazi kako nije utvrđeno da su podnositelji zahtjeva bili svjesni da bi Žalbeni sud mogao donijeti podrednu presudu za "sudioništvo u počinjenju kaznenog djela" zlouporabe stečaja. U svakom slučaju, imajući na umu "potrebu da se posebna pozornost pokloni obavješćavanju optuženika o optužbi", te presudnu ulogu koju pojedinosti o kaznenom djelu u pisanom obliku imaju u kaznenom postupku (vidi naprijed spomenutu presudu u predmetu *Kamasinski*), Sud smatra kako niti jedan od Vladinih argumenata, bez obzira jesu li uzeti u obzir zajedno ili zasebno, ne bi mogao dovoljno jamčiti poštivanje odredaba članka 6., stavka 3. (a) Konvencije.

57. Sud sada mora odrediti je li pojam sudioništva u počinjenju kaznenog djela zlouporabe stečaja prema francuskom pravu značio da su podnositelji zahtjeva trebali znati za mogućnost da umjesto presude za zlouporabu stečaja bude donesena presuda za sudioništvo u počinjenju kaznenog djela zlouporabe stečaja.

58. Sud bilježi kako su odredbe članaka 59. i 60. Kaznenog zakonika koje su bile primjenjive *tempore criminis* izričito propisivale da se sudioništvo u počinjenju kaznenog djela može dokazati jedino ako se dokaže određeni broj posebnih elemenata, uz zadovoljavanje strogih i kumulativnih uvjeta (vidi stavak 36. ove presude). Doduše, sudioništvo u počinjenju kaznenog djela po samoj je svojoj naravi povezano s glavnim kaznenim djelom koje je počinio glavni počinitelj. Činovi pomagatelja postaju kažnjivi tek kad se povežu s kaznenim djelima koje počinio glavni počinitelj, što objašnjava pojam "povezani kriminalitet" (*emprunt de criminalité*). Međutim, osim prvog konstitutivnog elementa, sudioništvo u počinjenju kaznenog djela također zahtijeva i činjenični element, to jest počinjenje jednog od specifičnih čina spomenutih u prijašnjem članku 60. Kaznenog zakonika, te element namjere: svijest pomagatelja da pomaže u počinjenju kaznenog djela (vidi stavak 36. ove presude).

59. Sud stoga ne može prihvatiti Vladinu tvrdnju da se sudioništvo u počinjenju kaznenog djela od glavnog kaznenog djela razlikuje samo po stupnju sudjelovanja. Kazneni zakonik je *tempore criminis* propisivao drukčije, a osim toga u člancima 402. i 403. povučena je jasna razlika između pomagatelja i glavnih počinitelja: da bi se optuženik osudio kao glavni počinitelj, potrebno je dokazati da je on postupao u jednom od svojstava navedenih u članku 196. Zakona od 25. siječnja 1985. godine, te spomenutih u prijašnjem članku 403. Kaznenog zakonika (vidi stavke 36. do 37. ove presude).

60. Nije na Sudu ocjenjivati osnovanost obrane podnositelja zahtjeva koju su oni mogli iznijeti da su imali mogućnosti podnositi podneske o optužbi za sudioništvo u počinjenju kaznenog djela zlouporabe stečaja. Sud samo primjećuje kako se čini uvjerljivim tvrditi da bi takva obrana bila drukčija od obrane u slučaju optužbe za glavno djelo. U odnosu na optužbu

za sudioništvo u počinjenju kaznenog djela, g. Pélissier i g. Sassi bi bili trebali sud uvjeriti, prvo, da nisu počinili niti jedno od zakonski definiranih činova sudioništva u počinjenju kaznenog djela i, drugo, kad bi bili optuženi za specifične činove sudioništva u počinjenju kaznenog djela, da nisu bili svjesni da pružaju pomoć u počinjenju kaznenog djela. Nadalje, načelo da se kazneni zakoni moraju strogo tumačiti znači da nije moguće izbjeći obvezu dokazivanja specifičnih elemenata sudioništva u počinjenju kaznenog djela (vidi stavak 36. ove presude). Sud također bilježi kako se pojam supočinjenja kaznenog djela (*coaction*) na koji se poziva Vlada, pa i pojam zajedničkog pothvata (*complicité correlative*), tiče posebnih situacija koje nemaju veze s ovim predmetom. U ovom se predmetu Sud ograničava na konstatiranje kako su i Kazneni sud u Toulonu i Žalbeni sud u Aix-en-Provenceu izričito prikazali nevažnom mogućnost da su podnositelji zahtjeva bili glavni počinitelji odnosno glavni supočinitelji. Vladin argument da su sudovi ponekad izjednačavali sudioništvo u počinjenju kaznenog djela s činima koje su zajednički počinili glavni počinitelji, u ovom se predmetu stoga ne može prihvatiti.

61. U svjetlu naprijed navedenog, Sud također nalazi kako sudioništvo u počinjenju kaznenog djela nije predstavljalo element koji je bio dio prvotne optužbe za koju su podnositelji zahtjeva znali od početka postupka (vidi naprijed navedenu presudu u predmetu *De Salvador Torres*, str. 1587, stavak 33.).

62. Sud stoga smatra kako je Žalbeni sud u Aix-en-Provenceu, koristeći svoje pravo na prekvalificiranje činjenica nad kojima je propisno imao nadležnost, a koje pravo je on neupitno imao, podnositeljima zahtjeva trebao pružiti mogućnost ostvariti svoja prava na obranu u odnosu na to pitanje na praktičan i djelotvoran način, te posebno, pravovremeno. U ovom predmetu Sud ne nalazi ništa što bi moglo objasniti zašto, na primjer, ročište nije bilo odgođeno radi daljnjeg iznošenja argumenata, odnosno zašto se, podredno, od podnositelja zahtjeva nije zatražilo da podnesu pisano očitovanje dok je Žalbeni sud bio vijećao. Suprotno tome, materijal koji je predložen Sudu ukazuje na to da se podnositeljima zahtjeva nije dala nikakva mogućnost da pripreme svoju obranu u odnosu na novu optužbu, jer su za prekvalifikaciju činjenica saznali tek u presudi Žalbenog suda. To je, razumije se, bilo prekasno.

63. U svjetlu naprijed navedenog, Sud zaključuje kako je prekršeno pravo podnositelja zahtjeva da budu iscrpno obaviješteni o prirodi i razlozima optužbe protiv njih, kao i njihovo pravo imati odgovarajuće vrijeme i sredstva za pripremu svoje obrane. Stoga je došlo do povrede stavka 3. a) i b) članka 6. Konvencije, zajedno sa stavkom 1. toga članka koji propisuje pošteno suđenje.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6., STAVKA 1. KONVENCIJE U ODNOSU NA DULJINU POSTUPKA

64. Podnositelji zahtjeva su naveli kako je, protivno članku 6., stavku 1. Konvencije, kazneni postupak pokrenut protiv njih bio pretjerano dugačak.

65. Komisija se složila s tvrdnjama podnositelja zahtjeva. Vlada je smatrala kako činjenično stanje predmeta nije ukazivalo ni na kakvu povredu članka 6., stavka 1.

A. Razdoblje koje treba uzeti u razmatranje

66. Sud bilježi kako je razdoblje koje treba uzeti u razmatranje u svrhu određivanja je li u odnosu na ovaj postupak zadovoljen zahtjev "razumnog roka" utvrđen člankom 6., stavkom 1. počelo kad su g. Pélissier i g. Sassi optuženi, drugim riječima, 14. rujna 1984. godine odnosno 12. lipnja 1985. godine (vidi stavke 18. do 19. ove presude), a završilo je s presudom Kasacijskog suda od 14. veljače 1994. godine (vidi stavak 34. ove presude). Dakle, postupak je trajao devet godina i pet mjeseci u slučaju prvog podnositelja zahtjeva, te osam godina, osam mjeseci i dva dana u slučaju drugog podnositelja zahtjeva.

B. Razumnost duljine postupka

67. Razumnost duljine postupka treba ocijeniti u svjetlu okolnosti određenog predmeta, imajući na umu kriterije utvrđene u sudskoj praksi Suda, a naročito složenost predmeta, ponašanje podnositelja zahtjeva, te ponašanje nadležnih vlasti (vidi, među brojnim izvorima prava, presudu u predmetu *Kemmache protiv Francuske* (br. 1 i 2) od 27. studenoga 1991. godine, Serija A br. 218, str. 27, stavak 60.).

1. Tvrdnje iznesene pred Sudom

68. Podnositelji zahtjeva su obrazlagali kako njihov predmet ni po čemu nije bio poseban i kako ga nije karakterizirala nikakva složenost. Činjenica da je bio trgovačke naravi nije ga sama po sebi činila složenim. U odgovoru na Vladine argumente, g. Pélissier i g. Sassi osobito su naglasili kako su bila uključena samo tri poduzeća (u nečemu što bi se moglo nazvati uobičajenim trgovačkim odnosom), četiri optuženika, četiri optužbe, te tri građanske stranke koje su se u postupku pojavile kao umješači. Također su izjavili kako su usmeni iskazi uzeti na dva ročišta zbog toga što je tako bilo zgodno sucima, a ne zbog toga što bi predmet bio složen. Ustvrdili su kako ih se ne može smatrati odgovornima za ponašanje Fernanda Corteza, te kako trojedna odsutnost g. Pélissiera u srpnju 1986. godine nije mogla opravdati činjenicu da je istraga trajala šest godina. Tvrdili su kako pravosudne vlasti nisu ispunili svoju obvezu revnosti.

69. Vlada je osporila te tvrdnje. Navela je kako su složenosti postupka pridonijeli ekonomska narav predmeta, činjenica da je bilo nekoliko optuženika, potreba da se utvrdi kakvi su bili odnosi između optuženika i njihovih poduzeća, te otkriće dodatnih kaznenih djela. Osim toga, Vlada je ustvrdila kako je Zakon br. 85-98 od 25. siječnja 1985. godine, kojim je izmijenjen Zakon o insolventnosti, pravosudnim vlastima stvarao probleme od trenutka kad je stupio na snagu, iako je omogućio pojednostavnjenje kaznenog djela zlouporabe stečaja. Vlada je također obrazložila kako je svojom sporošću u podnošenju zatraženih očitovanja ili isprava Fernand Cortez pridonio odugovlačenju postupka, isto kao i g. Pélissier koji je istražnog suca obavijestio kako će od 2. do 24. srpnja 1986. godine biti na putu. Vlada je na kraju ustvrdila kako su pravosudne vlasti čitav postupak vodile revno, osim razdoblja neaktivnosti koje je trajalo od 3. kolovoza 1987. godine do 30. lipnja 1988. godine kad su čekale izvješće vještaka za računovodstvo. Što se tiče vremenskog razmaka između žalbi koje su podnijeli javni tužitelj i Fernand Cortez dana 22. ožujka 1991. godine i prvog ročišta koje je na Žalbenom sudu u Aix-en-Provenceu održano 16. travnja 1992. godine, Vlada je objasnila kako je raznim strankama u postupku trebalo poslati veliki broj poziva.

70. Komisija je smatrala kako predmet nije bio posebno složen i nije našla ništa što bi dalo naslutiti da je ponašanje podnositelja zahtjeva pridonijelo odugovlačenjima u postupku. Što se

tiče ponašanja pravosudnih vlasti, Komisija je našla kako je bilo odugovlačenja odnosno razdoblja neaktivnosti koji se mogu pripisati nacionalnim vlastima.

2. Ocjena Suda

(a) Složenost predmeta

71. Sud dijeli mišljenje podnositelja zahtjeva o ovom pitanju. On posebno smatra kako ekonomska narav kaznenih djela sama po sebi postupak nije činila osobito složenim. Nadalje, Sud nalazi kako je, kao što je zabilježila Vlada, Zakon od 25. siječnja 1985. godine pojednostavnio kazneno djelo zlouporabe stečaja, što je posao istražnog suca trebalo značajno olakšati. Konačno, Sud nalazi kako su u predmetu bila samo četiri optuženika, povezana s poduzećima koja su se bavila istom poslovnom djelatnošću, te kako nije bilo dokaza o korištenju pravnih struktura koje bi bile toliko sofisticirane da bi u ikakvoj većoj mjeri usporavale rad istražitelja. Stoga se duljina postupka ne može opravdati složenošću predmeta.

(b) Ponašanje podnositelja zahtjeva

72. Sud, kao i Komisija, ne nalazi ništa što bi ukazivalo na to da su podnositelji bili odgovorni za odugovlačenja postupka. Sud posebno smatra kako se, s obzirom na duljinu istrage, g. Pélissieru ne mogu opravdano uputiti nikakve kritike zbog njegove odsutnosti od 2. do 24. srpnja 1986. godine (vidi stavak 69. ove presude), drugim riječima u razdoblju kraćem od mjesec dana tijekom sudskih odmora. Što se tiče ponašanja Fernanda Corteza (vidi stavak 69. ove presude), zbog kojeg se, usput rečeno, podnositelji zahtjeva ne mogu smatrati odgovornima, Vlada nije dokazala kako bi se za njega moglo reći da je u tolikoj mjeri otezao postupak da bi bitno odugovlačio ishod istrage.

(c) Postupanje pravosudnih vlasti

73. Sud bilježi kako je istraga trajala pet godina, devet mjeseci i trinaest dana u slučaju prvog podnositelja zahtjeva, te pet godina i petnaest dana u slučaju drugog podnositelja zahtjeva.

U svjetlu svojih nalaza o tome da predmet nije bio složen, te da je ponašanje podnositelja zahtjeva bilo razumno, Sud drži kako nije bilo opravdanja za to da istraga traje više od pet godina. On, kao i Komisija, također bilježi kako je bilo neopravdanih odugovlačenja i razdoblja neaktivnosti tijekom istrage, posebno između *ordonnance de soit-communiqué* od 10. siječnja 1989. godine (vidi stavak 25. ove presude) i naloga od 27. lipnja 1990. godine kojim su podnositelji zahtjeva upućeni na suđenje pred Kaznenim sudom (vidi stavak 26. ove presude), te između naloga od 15. lipnja 1987. godine kojim se tražilo vještačenje (vidi stavak 23. ove presude) i podnošenja nalaza vještačenja 30. lipnja 1988. godine (vidi stavak 24. ove presude). Osim toga, Sud ne nalazi uvjerljivim argument da je rad sudaca otežan zbog stupanja na snagu Zakona od 25. siječnja 1985. godine (vidi stavak 20. ove presude), jer, kako je Vlada priznala (vidi stavak 69. ove presude), taj je zakon omogućio pojednostavnjenje postupka u odnosu na kazneno djelo zlouporabe stečaja – jedino za koje su podnositelji zahtjeva bili optuženi.

Što se tiče postupka pred Kaznenim sudom i Žalbenim sudom, Sud nadalje nalazi kako je bilo neopravdanog odugovlačenja između 22. ožujka 1991. godine kad su javni tužitelj i Fernand Cortez uložili svoje žalbe (vidi stavak 29. ove presude) i 16. travnja 1992. godine kad je Žalbeni sud u Aix-en-Provenceu održao prvo ročište (vidi stavak 30. ove presude). Sud posebno smatra kako poduzimanje tako elementarnih i svakodnevnih procesnih radnji kao što

je dostava poziva za ročište, u postupku za koji se ne može reći da je broj stranaka u njemu bio neuobičajeno velik, ne može opravdati tako veliko odugovlačenje.

74. Sud u vezi s time primjećuje kako članak 6., stavak 1. Konvencije državama ugovornicama nameće obvezu organizirati svoje pravosudne sustave na takav način da njihovi sudovi mogu ispuniti svaki zahtjev iz te odredbe, uključujući i obvezu odlučivanja o predmetima u razumnom roku (vidi, među brojnim drugim izvorima prava, presudu u predmetu *Duclos protiv Francuske* od 17. prosinca 1996. godine, *Reports* 1996-VI, str. 2180-81, stavak 55. *in fine*). Dokazi koji su pruženi u ovom predmetu dokazuju da je bilo pretjeranih odugovlačenja koja se mogu pripisati nacionalnim vlastima.

(d) Zaključak

75. Uzimajući u obzir sve predložene mu dokaze, Sud drži kako je prekoračen zahtjev "razumnog roka" iz članka 6., stavka 1.

Stoga je došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije u odnosu na duljinu postupka.

.....